

ročník 31 regionálny mesačník číslo 4 apríl 2021

Novohradské osvetové stredisko (NOS) Lučenec v rámci monitoringu záujmovej umeleckej činnosti v Novohrade a Malohonte predstavuje cyklus – predstavujeme členov štúdia AVT.

Anna Brijaková

Narodila sa v Lučenci, kde začala jej výchova a vzdelávanie. Od materskej školy cez základnú školu až po absolvovanie strednej ekonomickej školy. Múdro a prísne ju vychovávali rodičia, ktorých milovala. Otec bol nielen kazateľom Bratskej jednoty baptistov (BJB), ale bol aj vášnivým včelárom. Zomrel však príliš skoro a plán študovať na vysokej škole sa stal nenaplniteľným. Vydala sa v roku 1975 a s manželom vychovali tri deti.

Maľovaniu sa venuje od detstva, výtvarnú výchovu mala rada a často kreslila na školské nástenky. Začiatky predstavovali žiacke výtvary. Intenzívnejšie tejto záľube prepadla až po štyridsiatke. Vtedy bola ešte na materskej dovolenke, vychovávali tretie dieťa, ale už popri tom aj maľovala.

Členkou okresného štúdia AVT pri Novohradskom osvetovom stredisku v Lučenci je od roku 1994. Charakteristika jej autorskej tvorby – fascinuje ju najmä príroda, rada maľuje slnečnice, jazierka, krajinky, kopce... Okrem prírody sa v jej výtvarnej tvorbe objavujú nielen historické budovy (hrady, kostoly), ale aj zvieracie motívy, blízke sú jej hlavne kore. Odkiaľ čerpá námety, čo

je zdrojom inšpirácií? Vyjadrila sa, že má nápadov na viac rokov dopredu. Vždy, keď ide na dovolenku či výlet, nikdy nezabudne fotoaparát a v dnešnej dobe už aj tablet. Fotí všetko, čo ju na cestách zaujme a čo sa jej najviac páči. Potom tomu dáva výtvarnú podobu už v domácom prostredí.

Pravidelne sa zúčastňuje krajskej výstavy „Výtvarné spektrum“, kde často vystavuje. Jej tvorba bola prezentovaná aj na celoslovenskej výstave v Trenčíne, ale taktiež v regióne – Lučenec, Filákov a Modrý Kameň.

Z výstav vyberáme:

- **Výtvarné spektrum** – krajská súťaž (2006, 2008, 2013), celoštátne kolo (2016): *Moja srdcovka*, olej,

Pokračovanie na s. 2.

- 2010 – prvá samostatná výstava, Dom Matice slovenskej Lučenec,
- 2014 – **Anna Brijaková – Moje najmilšie**, vestibul Novohradského osvetového strediska (NOS) Lučenec,
- 22. 9. – 8. 10. 2017 – **Jesenné stretnutie**, *Tichá krajina*, olej, Novohradské múzeum a galéria (NMG) Lučenec,
- 2018 – **Vianočná výstava**, Dom Matice slovenskej Lučenec,
- 27. 8. – 30. 10. 2020 – **V objatí fariieb**, výstava obrazov pri príležitosti životného jubilea, foyer Mestského úradu Lučenec.

Zúčastňuje sa stretnutí a tvorivých dielní pod vedením lektora, prof. PaedDr. Jaroslava Uhela, ArtD. (Vinica, Teplý vrch, Repište, Zvolen, Bystrá, Banská Šiavnica, ...).

Okrem katalógov z výstav sú informácie o výtvarníčke tiež v regionálnej tlači – MY Novohrad. Dvakrát bola ocenená na krajských výstavách v Banskej Bystrici. Maľuje prevažne doma v rodinnom dome. Jej krédo: „Tvoriť znamená milovať a žiť naplno“. Doteraz namaľovala asi 200 obrazov, z ktorých veľkú časť darovala a niečo aj predala.

Kontakt: brijakova.anna@gmail.com

Ľudia – roky – udalosti

Korene Juraja Nicolasa Kantora siahajú do Kokavy nad Rimavicou

Osvetový pracovník, funkcionár slovenských krajských spolkov v USA **Juraj Nicolas Kantor** sa narodil 19. 4. 1916 v obci Palmerton v štáte Pensylvánia (USA). Jeho otec Ondrej Kantor pochádzal z Ďubákova, matka Katarína, rodená Rapčanová, z osady Kalmanka pri Kokave nad Rimavicou. V r. 1908 jeho otec emigroval do USA a matka ho r. 1910 nasledovala. V Amerike sa narodili všetci ich synovia: Ondrej (1914 – 1934), Juraj i tretí syn Pavel (1918 – 1978). V r. 1919 sa matka so synmi vrátila na Slovensko. Tu najprv bývali v Kokave nad Rimavicou a potom v Širkovciach neďaleko Hodejova, kde Juraj Kantor začal chodiť do ľudovej školy.

V r. 1928 začal navštevovať reálne gymnázium v Rimavskej Sobote, kde boli jeho spolužiakmi aj Imrich Gabriel Fuzy (1914 – 2004), neskorší rímskokatolícky kňaz slovenskej farnosti v Hamiltone (Kanada) a PhDr. Jozef Paučo (1914 – 1975), publicista, od r. 1964 majiteľ krajského časopisu Slováč v Amerike. V r. 1930 Jurajovi umrela matka, jeho otec sa znova oženil, no aj on čoskoro zomrel (1931). Otcova druhá manželka mu ďalšie štúdium neumožnila. Stal sa preto učňom u firmy Čatlóš, v rámci ktorej pôsobil ako stavbár v Rimavskej Sobote, Lučenci, Krupine a Banskej Bystrici.

V r. 1936 ako občan USA odoprel základnú vojenskú službu v Československu a loďou odcestoval do New Yorku. Po úvodných peripetiách v Amerike, ako každý prichádzajúci, sa stal kuchárom a pekárom v hoteli St. George v Brooklyne. V r. 1941 sa oženil s Helenou Sásovou (1923 – 1967), pochádzajúcou zo Šúroviec pri Seredi. Spolu s bratom Pavlom sa dobrovoľne prihlásili do americkej armády (1942), v rámci ktorej sa zúčastnili na bojových operáciách v Nemecku. S oddielmi generála G. S. Pattona oslobodzovali Cheb, Karlove Vary a Plzeň (1945). V Plzni sa však americká armáda podľa dohovorov štátnikov F. D. Roosevelta a J. V. Stalina musela zastaviť, aby Červená armáda oslobodila Prahu.

Po skončení vojny zostal Juraj N. Kantor niekoľko mesiacov v americkej armáde v Nemecku. V r. 1946 zavítal po prvýkrát na Slovensko ako americký vojak v hodnosti čatára, kedy navštívil celú rozvetvenú rodinu v Kokave nad Rimavicou. V Nemecku slúžil dva a pol roka a rovnako aj v USA, potom v zálohe americkej armády ďalších 16 rokov. Z vojenskej služby vystúpil ako rotný r. 1976.

Po návrate do New Yorku začal študovať na Hunter College, ale po narodení prvého syna Juraja (1948) si musel hľadať výnosnejšie zamestnanie. Prácu si našiel vo veľkoobchodnej firme v New Yorku, kde sa rýchlo dopracoval na pozíciu riaditeľa skladu a expedície. Tu potom najmä po r. 1948 a následne po r. 1969 zamestnával viacerých emigrantov zo Slovenska. Zakrátko po návrate z Európy do USA vstúpil Juraj Kantor do 1. zboru Slovenskej ligy, do Slovenského katolíckeho Sokola a do Slovenskej jednoty. Neprešlo veľa času a v týchto spolkoch bol poverený aj rôznymi funkciami. Keď mu zomrela prvá manželka Helena (1967), jeho aktivity v týchto spolkoch ešte viac zosilneli.

V r. 1970 sa stal spolupredsedom organizačného výboru pre zakladajúce zhromaždenie Svetového kongresu Slovákov v New Yorku. Stal sa aj oblasťným podpredsedom predsedníctva Združenia slovenských katolíkov, funkcionárom Slovensko-amerického klubu,

zakladateľom a predsedom Slovensko-amerického republikánskeho klubu v New Yorku a ďalších spolkov. Za slovenské spolky sa r. 1969 po prvýkrát oficiálne zúčastnil na inaugurácii 37. prezidenta USA Richarda Nixona (1913 – 1994).

Svoju ďalšiu návštevu Slovenska uskutočnil už ako civil r. 1969 a v r. 1970 – 71 prišiel na Slovensko opäť, tentokrát so svojim mladším synom Róbertom (1950), ktorý je v súčasnosti úspešným podnikateľom na Floride. V r. 1972 sa po druhýkrát oženil s Máriou Ďurovičovou-Frtúsovou (1923 – 2005), pochádzajúcou z Novej Dediny pri Leviciach, a spolu s ňou Slovensko opäť navštívil r. 1975. V r. 1976 – 93 prichádzal Juraj Kantor na Slovensko každoročne ako sprievodca amerických turistov.

Po zvýšenom odchode slovenských emigrantov na Západ založil r. 1968 Juraj Kantor spoločne s E. Behunčíkom a M. Balcom Fond pre slovenských utečencov, v ktorom bol dlhoročným pokladníkom. Niekoľko rokov bol predsedom Farskej rady pri slovenskej farnosti sv. Jána Nepomuckého v New Yorku. Na požiadanie bývalého vydavateľa časopisu Slováč v Amerike Jozefa Pauča usporiadal oslavy 80. i 90. výročia tohto časopisu. Po smrti Jozefa Pauča sa vydavateľom časopisu stal Ján Holý.

V r. 1981 sa Juraj Kantor i s druhou manželkou Máriou presťahoval do Fort St. Lucie na Floride. V r. 1983 sa zapojil do práce spolku Slovenská záhrada, spolupracoval s predsedom Andrejom Hudákom ako podpredseda direktória. Okrem toho tu založil zbor Slovenskej ligy v Amerike a zbor Slovenského katolíckeho Sokola.

Jeho starší syn Georg Kantor, Jr. má za sebou veľmi úspešnú vojenskú kariéru. Študoval na dôstojníckej akadémii vo Fort Benning v štáte Georgia, kde končil ako podporučík. V septembri 1968 bol vyslaný na bojový front do Vietnamu, po návrate (1970) slúžil už v hodnosti kapitána ako veliteľ pechotnej kompanie 106. regimentu. V máji 1997 bol v New Yorku povýšený na plukovníka.

Pokračovanie na s. 4

Dňa 21. 11. 2000 bol opäť v New Yorku slávnostne povýšený na brigádneho generála – jediného generála v USA, ktorý mal čisto slovenské korene – z otcovej i matkinej strany. Do dôchodku odišiel r. 2000. Zomrel na Univerzitnej klinike v Poughkeepsie neďaleko New Yorku (2004). Zakrátko na to, na Vianoce 2005 skonala Jurajovi Kantorovi aj druhá manželka Mária.

Hoci Juraj Kantor nie je rodným Kokavčanom, Kokavu nad Rimavicou predsa považoval za svoju rodnú obec, pretože odtiaľ pochádzali jeho rodičia. Takmer každoročne sa do Kokavy i na Slovensko rád vracal a o svojich pobytoch publikoval veľa článkov v amerických krajaných časopisoch. Naposledy Slovensko navštívil, keď zavítal do Hodejova, Širkoviec, Dudiniec, Novej Dediny, Nitry, Bratislavy a samozrejme aj do Kokavy nad Rimavicou, kde mu počas folklórneho festivalu Koliesko pri príležitosti jeho 90. narodenín osobne zablahoželal aj vtedajší prezident SR Ivan Gašparovič. Pán prezident sa Jurajovi Kantorovi poďakoval za celoživotné úsilie pri práci v rôznych slovenských spolkoch v USA i za jeho podiel na založení Svetového kongresu Slovákov.

Juraj Nicolas Kantor uzavrel svoju životnú púť 9. 8. 2008 v Port Saint Lucie na Floride (USA) a tam bol aj pochovaný 27. 8. 2008.

PhDr. František Mihály, DiS. art.

Pripomíname si Michal Falt'an

Slovenský a československý komunistický politik, právnik, ekonóm, niekdajší poverenik poľnohospodárstva **JUDr. Michal Falt'an, CSc.** sa narodil 26. 4. 1916 v Hradišti, okres Poltár. Študoval na gymnáziu v Lučenci (1928 – 36), maturoval v triede Dr. Jozefa Hudca. V štúdiu pokračoval na Právnickej fakulte Univerzity Komenského (UK) v Bratislave (1936 – 40).

Zdroj – foto: Literárny archív SNK v Martine

V r. 1945 – 48 absolvoval niekoľko študijných ciest – Dánsko, Švédsko, Poľsko, Holandsko, Belgicko, Bulharsko... Bol poslancom Slovenskej národnej rady (1945 – 46) a Národného zhromaždenia v Prahe (1945 – 54). Súbežne bol generálnym tajomníkom Jednotného zväzu slovenských roľníkov (1946 – 48) a poverenikom poľnohospodárstva v Bratislave (1948 – 51). Potom pracoval ako riaditeľ Štátneho majetku v Galante (1951 – 55). Posledné roky svojho krátkeho života pôsobil ako pracovník Ekonomického ústavu SAV v Bratislave (1955 – 60), kde sa zaoberal otázkami ekonomiky poľnohospodárstva.

Do Komunistickej strany Československa (KSČ) vstúpil v r. 1934 a už počas vysokoškolských štúdií pôsobil v študentskej komunistickej skupine na internáte Lafranconi v Bratislave, neskôr ako predseda Spolku socialistických akademikov. V období prvej Slovenskej republiky (1939 – 45) bol spolupracovníkom ústredného ilegálneho vedenia KSS, následkom čoho sa od apríla do septembra 1943 ocitol vo väzbe. V októbri 1944 sa stal členom delegácie SNR pre územie obnovovanej Československej republiky na východnom Slovensku. Ako poľnohospodársky ekonóm obhajoval princípy, ciele a úlohy roľníckej politiky KSČ.

Prispieval do časopisov Šíp a Slovenské zvesti (do r. 1938), do ilegálnej komunistickej tlače (1938 – 45). Po r. 1945 sa jeho články objavovali v časopisoch Nové slovo, Ekonomický časopis, Pod zástavou socializmu, Pravda i.

Z jeho publikácií vyberáme: *Prvá časť pozemkovej reformy. Vylvlastnenie a rozdelenie nepriateľskej pôdy* (TT, 1945), *Novou cestou k lepšej budúcnosti roľníka* (BA, 1948), *Cesta slovenského roľníctva k socializmu* (BA, 1954) a i. Pri spracovávaní tohto článku som použil nasledovnú literatúru: *Biografický lexikón Slovenska 2. C – F*, Martin, Slovenská národná knižnica 2004, s. 489 a *Biografický slovník vedoucích funkcionárov KSČ 1921 – 1989, A – K*, Praha, Academia, Ústav pro studium totalitních režimů 2018, s. 317 – 319.

JUDr. Michal Falt'an, CSc. zomrel 24. 12. 1960 v Bratislave, pochovaný je v urnovom háji bratislavského krematória.

Bohuslav Find'o

Lekár – internista, diabetológ, gastroenterológ, zakladateľ organizovanej starostlivosti o diabetikov na Slovensku **MUDr. Bohuslav Find'o** sa narodil 22. 8. 1921 vo Váľkove, dnes miestna časť obce České Brezovo, okres Poltár. Ľudovú školu (1927 – 31) a Reformné reálne gymnázium (1931 – 38) navštevoval v Lučenci. V dôsledku Viedenskej arbitráže (2. 11. 1938) gymnázium ukončil maturitnou skúškou v Tisovci (1939). Študoval na Lekárskej fakulte UK v Bratislave (1939 – 45). V r. 1942 – 44 a 1949 – 51 získal absolútium bez záverečných skúšok na Štátnom zdravotno-sociálnom ústave v Bratislave.

Podstatná časť jeho profesijného života sa viaže k zvolenskej nemocnici, na ktorej začínal v diabetologickej poradni. Vo funkcii primára interného oddelenia metodicky nadväzoval na spôsob práce uplatňovaný na Déerovej klinike (okrem pedagogickej činnosti). Redakčne aj autorsky sa zúčastňoval na prvom slovenskom kolektívnom diele o vnútornom lekárstve – *Vnútorné choroby vo 4 zväzkoch* (1963 – 1965)

Pokračovanie na s. 5

a podobne na diele *Všeobecné lekárstvo* I. – 4. (1989 – 1991). Napísal prvú slovenskú príručku o diabete pre lekárov pod názvom *Praktická diabetológia* (1979). Spracoval tiež kapitoly o diabete v diele *Klinická endokrinológia* (1982). Prednáškovou činnosťou spolupracoval so Slovenským ústavom pre doškoľovanie lekárov v Trenčíne, a aj po jeho premiestnení do Bratislavy – dnes Inštitút pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov.

V spolupráci s manželkou MUDr. Irenou Find'ovou spracovali príručku pre diabetikov v piatich vydaniach pod názvom *O cukrovke a jej liečení* (1951), piate vydanie pod názvom *Cukrovka* (1972).

MUDr. Bohuslav Find'o zomrel 24. 4. 2006 vo Zvolene, pochovaný je v rodnom Váľkove.

František Klempár, ml.

Učiteľ hudby, saxofonista, klavirista **František Klempár, ml.** sa narodil 7. 4. 1971 v Lučenci. Základné vzdelanie získal na IV. ZŠ v Lučenci (1977 – 85) a súbežne navštevoval aj hodiny klarinetovej hry na Ľudovej škole umenia v Lučenci (1978 – 85) pod vedením učiteľov Jozefa Horvátha a Františka Mihálya. V r. 1985 – 91 študoval hlavný predmet fagot na Štátnom konzervatóriu v Žiline v triede Mgr. art. Milana Oravca, ArtD. Bol veľmi šikovným a cieľavedomým študentom, pravidelne sa zúčastňoval na rôznych koncertoch a mimoškolských vystúpeniach školy. Žilinské konzervatórium reprezentoval aj na mnohých domácich a zahraničných súťažiach – Česká republika, Maďarsko, Nemecko –, kde získal veľa ocenení.

Pôsobil ako učiteľ hudby na Základnej umeleckej škole (ZUŠ) v Lučenci (1991 – 93) a na ZUŠ v Poltári (1993 – 2015). Na oboch školách vyučoval hru na dychové nástroje – zobcová flauta, klarinet a saxofón.

František Klempár, ml. popri svojom hlavnom zamestnaní účinkoval dve koncertné sezóny ako koktailový klavirista v meste Klagenfurtam Wörthersee (Rakúsko). Približne desať rokov sme ho ako klaviristu mohli vídať i počuť aj v niekoľkých lučenských kaviarenských a reštauračných podnikoch – Café Lehár, U Pštroša, P-7, Art-Gallery a i. Rovnako bol členom poltárskej hudobnej skupiny Syntakt, v ktorej hrával na saxofóne. Táto kapela vystupovala na rôznych svadbách, narodeninových či iných oslavách v rámci celého Slovenska – Galanta, Nové Zámky, Veľký Kráľ, Lučenec a i.

Mal rád svoje povolanie učiteľa hudby, svojich žiakov viedol k láske k hudobnému umeniu. Vážil si ľudský život, k okolitému svetu bol úctivý, priateľský, dobrosrdečný, súcitil s chudobnými ľuďmi a ochotne im aj hmotne pomáhal. V dôsledku zákernej choroby odišiel vo veľmi mladom veku – 44 rokov.

František Klempár, ml. zomrel 6. 9. 2015 v Lučenci, kde je pochovaný na mestskom cintoríne.

Michal Kováč

Poľnohospodársky inžinier, zootechnik, vysokoškolský učiteľ **prof. Ing. Michal Kováč, DrSc.** sa narodil 1. 4. 1936 v obci Hradište, okres Poltár. Ľudovú školu navštevoval v rodnej obci (1942 – 46) a meštiansku školu v Málnici (1946 – 50). Potom študoval na Strednej poľnohospodárskej technickej škole (SPTŠ) v Oravskom Podzámku (1951 – 55), kde maturoval.

V štúdiu pokračoval na Vysoké škole poľnohospodárskej (VŠP) v Nitre (1955 – 60).

Pôsobil ako vysokoškolský učiteľ na VŠP Nitra (1960 – 96), r. 1966 sa stal kandidátom vied (CSc.), 1970 docentom, 1977 doktorom vied (DrSc.) a 1979 univerzitným profesorom. Súbežne bol v r. 1970 – 80 prorektorom a v r. 1980 – 90 rektorom VŠP v Nitre.

Vo vedeckovýskumnej činnosti sa venoval otázkam výživy a kŕmenia hospodárskych zvierat. Špecializoval sa na výživu hydiny v intenzívnych veľkochovoch, prispel k zvýšeniu produkčnej účinnosti kŕmnych zmesí pre nosnice a zlepšeniu kvality vajec. Svojou výskumnou prácou prispel k rozvoju hydinaárskej výroby vo vtedajšom Československu. V uvedenej oblasti bol autorom i spoluautorom viacerých vysokoškolských učebných textov.

Jeho dcéra PhDr. Adriana Kronerová (*1963) je dramaturgickou, prekladateľskou a producentkou mnohých projektov v Slovenskej televízii v Bratislave, napr. *Profesionáli*, *Ordinácia v ružovej záhrade* a i.

Prof. Ing. Michal Kováč, DrSc. zomrel 6. 1. 1996 v Nitre, pochovaný je na cintoríne v Slávičom údolí v Bratislave.

Juraj Nátan Petian-Petényi

Evanjelický farár, cirkevný historik, národný buditeľ **Juraj Nátan Petian-Petényi** sa narodil 20. 4. 1806 v Polichne, okres Lučenec. Jeho otec evanjelický farár Michal Petian (1750 – 1827) a matka Agneta, rodená Melegh, v ňom pestovali lásku k slovenskej reči a ku kultúrnym hodnotám. Základné vzdelanie získal v rodnej obci. Následne študoval na gymnáziách v Lučenci, Levoči a Modre, teológiu absolvoval na evanjelickom lýceu v Bratislave.

Pokračovanie na s. 6

Začiatkom roka 1827 mu zomrel otec a on zaujal jeho miesto farára v rodnej obci Polichno. V r. 1828 sa stal farárom v Turom Poli, kde žil a pôsobil až do svojej smrti. V r. 1844 sa oženil s Máriou Goldbergerovou, dcérou farára z Dačovho Lomu, ich manželstvo zostalo bezdetné.

V časopise pre zábavu a poučenie Sokol (1863) sa dočítame, že J. N. Petian-Petényi bol mužom statnej postavy, pevného charakteru a výborným rečníkom, ktorého často navštevovali priatelia a známi. Tradíciou sa stali stretnutia s poprednými slovenskými národovcami, usporadúvané každý rok 5. septembra v deň jeho menín. Krátko pred svojou smrťou venoval na základe testamentu ako prvý finančný dar 7 000 zlatých na založenie Matice slovenskej.

Od r. 1853 sa u neho začínali prejavovať zdravotné problémy, ktorým napokon 18. 4. 1859 v Turom Poli podľahol. Miesto posledného odpočinku národného buditeľa označoval mramorový kameň, ktorý dala postaviť jeho manželka Mária. Žiaľ, pamiatka sa nezachovala, pretože r. 1951 obec Turie Pole začlenili do novovznikajúceho vojenského obvodu Lešť.

PhDr. František Mihály, DiS. art.

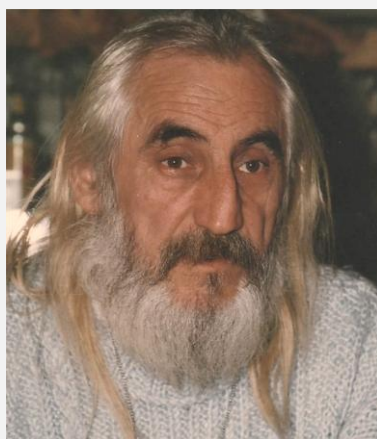
Iné významné výročia

• Osobností

KAČÁNI, Ladislav, doc. PhDr., CSc. – 90. výročie narodenia (1. 4. 1931 Lučenec), futbalista, tréner, vysokoškolský učiteľ. Pôsobil na Katedre hier Fakulty telesnej výchovy a športu UK v Bratislave (1964 – 1999). Zomrel 5. 2. 2018 v Bratislave.

STERNLICHTOVÁ, Gertrúda, rod. Polaková – 95. výročie narodenia (5. 4. 1926 Kremnica), obchodníčka, predsedníčka Židovskej náboženskej obce v Lučenci (1993 – 2004). Zomrela 24. 12. 2007 v Lučenci.

RELL, Pavol – 130. výročie úmrtia (6. 4. 1891 Ábelová), evanjelický farár, ovocinár a botanik. Jeho herbárne položky sú uložené v Maďarskom národnom múzeu v Budapešti a v Národnom múzeu v Prahe.

Vladimír Sadílek opustil pozemské javisko

Nekrológ

Vo virtuálnych médiách sa koncom februára objavila správa, že 27. 2. 2021 náhle zomrel v Rajke (Maďarsko) významný slovenský herec, režisér, predtým aj kultúrno-osvetový pracovník **Vladimír Sadílek**.

Odišiel umelec, ktorý znamenitým spôsobom pomáhal formovať nielen profesionálnu československú divadelnú tvorbu, ale aj ochotnícke divadelné aktivity v rodnom Novohrade.

Vladimír Sadílek sa narodil 20. 1. 1945 v Divíne, okres Lučenec. Po absolvovaní základného vzdelania v Lučenci pokračoval v štúdiu na SPŠ drevárskej v Spišskej Novej Vsi (1960 – 64). Popri zamestnaní si kvalifikáciu doplnil štúdiom réžie na JAMU v Brne (1972 – 75). Svoju profesionálnu kariéru začínal ako kultúrno-osvetový pracovník v Dome kultúry v Lučenci, neskôr Okresnom osvetovom stredisku v Lučenci. V r. 1982 sa odsťahoval do Bratislavy, kde pôsobil ako režisér v slobodnom povolaní.

Stopy jeho režisérskej práce sa divákovi natrvalo vryli v týchto divadlách: Bábkové divadlo Žilina, Bábkové divadlo Košice, Divadlo Thália Košice, Bábkové divadlo Bratislava, Divadlo LUDUS Bratislava, Divadlo Alexandra Duchnoviča Prešov, Komorná opera Slovenskej filharmónie Bratislava, Nová scéna Bratislava, Aréna Bratislava... Pozoruhodná je aj jeho režijná produkcia v Lučenci, kde spolupracoval s Divadlom Józsefa Kármána – A. Strindberg: Sonáta prišer (1995), A. P. Čechov: Pes, anjel a tí druhí (1998) a i.

Počas svojho života absolvoval množstvo zahraničných divadelných prehliadok a stáži: Sovietsky zväz (1987), Poľsko (1988), Švajčiarsko, Taliansko, Rakúsko (1990), Maďarsko (1992), Juhoslávia (1998) Česko (2002) a i. Dlhodobo spolupracoval s Národným osvetovým centrom v Bratislave v oblasti umeleckého prednesu.

Verejnosť si ho bude určite pamätať aj ako filmového herca vo viacerých slovenských a zahraničných filmoch: Nejasná správa o konci sveta (1997), Fragmenty z malomesta (2000), Krajinka (2000), Nedodržaný sľub (2009), Láska na vlásku (2014), či jeho posledný film Hodinárov učení (2019).

Vlado, ďakujeme za všetko, tvoj extravagantný kumšt nám všetkým bude veľmi chýbať. Odpočívaj v pokoji!

František Mihály

KUSÝ, Ivan, PhDr., DrSc. – 100. výročie narodenia (6. 4. 1921 Dobroč), literárny kritik a historik. Pseudonym Róbert Konečný. Vedecký pracovník Ústavu slovenskej literatúry SAV v Bratislave (1951 – 89, z toho riaditeľ v r. 1957 – 70). Autor publikácií: *Jozef Miloslav Hurban* (1948), *Cesta kritika* (1957), rozsiahlymi kapitolami o literatúre 19. a 20. stor. prispel do *Dejín slovenskej literatúry* (1965 – 75), autor monografií *Hečkova Drevená dedina* (1954), *Mladý Ladislav Nádaši* (1966), *Božena Slančíková-Timrava* (1967), *Význam Eleny Maróthy-Šoltésovej v slovenskej literatúre a v slovenskom ženskom hnutí* (1968), *Mladý Vajanský* (1987), *Zrelý Vajanský* (1992). Výber z literárnokritických statí sústredil do knihy *Nevyhnutnosť kontinuity* (1971), epické diela s povstaleckou tematikou analyzoval v monografiách *Premeny povstaleckej prózy* (1974) a *Povstalecká*

próza (1984), prispel do zborníka *K problematike slovenskej prózy* (1961). Ako editor vydal *Korešpondenciu Timravy a Šoltésovej* (1952), pripravil nové vydanie *Timravíných Zbraných spisov* (1955 – 59), zostavil zborník *Timrava v kritike a spomienkach* (1957), editoval súbor článkov E. Maróthy-Šoltésovej *Pohlady na literatúru* (1958), zostavil zborník *Jozef Gregor-Tajovský – Janko Jesenský* (1974) a antológiu *Slovenská literárna kritika 2 – 3* (1979 – 81), pripravil *Vajanského Spisy* (1984 – 92). Zomrel 10. 2. 2000 v Bratislave, pochovaný na cintoríne Pri kozej bráne.

PEKÁR, Štefan – 155. výročie úmrtia (12. 4. 1866 Kokava nad Rimavicou), evanjelický farár, senior, publicista, zakladajúci člen Učenej spoločnosti malohontskej.

Pokračovanie na s. 7

BAZOVSKÝ, Oktáv – 105. výročie narodenia (15. 4. 1916 Lučenec), krajinársky pracovník, redaktor, právnik. Od r. 1948 pôsobil v Anglicku. S bratom Igorom vydával časopis Slováč (1951 – 52) a pôsobil ako redaktor, neskôr vedúci slovenského vysielania rádia BBC v Londýne (1956 – 80).

URBANČOK, Milan – 40. výročie úmrtia (15. 4. 1981 Bratislava), jazykovedec. Pracovník Ústavu slovenského jazyka SAV (1954 – 66), neskôr Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave (1967 – 81). Narodil sa 14. 10. 1928 v Cinobani, časť Turičky.

ONDREJOVIČ, Slavomír, prof. PhDr., CSc. – 75. výročie narodenia (17. 4. 1946 Lučenec), jazykovedec, prekladateľ. Umeleckým menom Ondrej Slavkovský. V Lučenci získal základné a stredoškolské vzdelanie. Od r. 1977 pracoval ako vedecký pracovník Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV v Bratislave, v r. 1999 – 2009 jeho riaditeľ. Venuje sa sociolingvistiky, syntaktickej a lexikálnej sémantike, prozódii a ortoepii, všeobecnej jazykovede, jazykovej politike, jazykovednej historiografii a encyklopedistike.

KUBINEC, Juraj – 35. výročie úmrtia (28. 4. 1986 Kokava nad Rimavicou, časť Utekáč, Salajka), nestor slovenských fujaristov, zakladateľ prvého fujarového tria na Slovensku, výrobca ľudových hudobných nástrojov.

ČECH, Ľudovít – 75. výročie úmrtia (29. 4. 1946 Revúca), maliar a učiteľ. Bol učiteľom v Marcali pri Balatone, od r. 1914 vojak rakúsko-uhorskej armády v Banskej Bystrici, popri službe maľoval. Po r. 1918 žil v Lučenci.

ONÓDY, Albert Karol – 105. výročie narodenia (30. 4. 1916 Halič), rímskokatolícky kňaz (vysvätený 7. 5. 1944 v Gyöngyösi). Ako novokňaz páter Albert prechodne pôsobil v Žiline, kde sa v tom čase hovorilo po nemecky. Po prechode frontu (1945) prišiel ako kaplán do Fiľakova, kde sa stal správcom farnosti (1949), potom zastával úrad školského dekana (od r. 1952) a úrad okresného dekana (od r. 1958). Kňazskú činnosť vo Fiľakove vykonával až do r. 1996.

OBROČNÍK, Pavel – 60. výročie narodenia (30. 4. 1961 Hnúšťa-Likier), tanečník. Od r. 1970 člen detského folklórneho súboru v Základnej škole Kokava nad Rimavicou pod vedením Pavla Zajaca. Neskôr tanečník SĽUK-u, kde tancoval až do r. 1992. V r. 1993 začal pracovať ako riaditeľ MKS v Kokave nad Rimavicou.

• Udalosti

75. výročie (29. 4. 1946) – zriadenia Miestnej osvetovej rady v Kokave nad Rimavicou, predsedom sa stal Štefan Bobro.

35. výročie (16. 4. 1986) – od napísania listu Ondrejom Hankóm (Maďarsko) na MNV Uhorské, aby nadviazal spoluprácu s obcou Hradište, odkiaľ pochádzal Ján Sekerka, jeden zo spoluzakladateľov Békešskej Čaby; v tom istom roku sa uskutočnila prvá návšteva krajanov v Hradišti. Neskôr bola naviazaná družba medzi obcami Hradište a Čabasabady.

Blahoželáme!

Jaroslavovi Spišiakovi

z Kokavy nad Rimavicou k životnému jubileu, ktoré oslávi 28. apríla. Nenapodobiteľný interpret kokavských ľudových piesní. Nech nás svojim krásnym hlasom ešte dlho sprevádza.

Stalo sa v regióne

Salón tvorby 2021

Salón tvorby je prvým kolom (regionálnym) 58. ročníka celoštátnej postupovej súťaže a výstavy neprofesionálnej výtvarnej tvorby – **Výtvarné spektrum 2021**, ktorej vyhlasovateľom je Národné osvetové centrum v Bratislave.

Regionálna súťažná výstava Salón tvorby sa mala uskutočniť v termíne 18. 3. – 11. 4. 2021 v priestoroch Novohradského múzea a galérie v Lučenci. Kvôli pandemickému stavu sa aj tento ročník musel presunúť do virtuálneho priestoru, čo malo za následok nižší počet prihlásených autorov. Prihlásených bolo 38 diel od 13 autorov: **Kristína Janigová, Kristína Šuhajová, Miroslava Cabanová, Pavel Ožďáni, Pavel Megyeri, Adela Balázsová, Gizela Schneiderová, Tímea Mihalidesová, Anna Brijaková, LydiaBellová, Ivana Lekárová a Daniel Csonka.**

Odborná porota sa stretla 16. 3. 2021 v zložení: **prof. PaedDr. Jaroslav Uhel, ArtD., Mgr. art. Jana Bialová a Renata Adamová** – metodik NOC. Členovia poroty z prihlásených diel udelili ocenenia, čestné uznania a postup do krajského kola súťaže nasledovne: **Ocenenia bez určenia poradia a postup do krajského kola súťažnej výstavy:** **Kristína Janigová** (*Na brehu, Pouličná*), **Kristína Šuhajová** (*Pre(z)vraciam sa*). **Čestné uznania a postup do krajského kola súťažnej výstavy:** **Miroslava Cabanová** (*Ticho čakám, kým skončí tento cirkus*), **Pavel Ožďáni** (*Pri Krivánskom potoku, Zátisie RIA*), **Pavel Megyeri** (*Zimná krajina, Člny na jazere*), **Adela Balázsová** (*Svetový koronavírus, Vírus – veľkonočná udalosť*), **Gizela Schneiderová** (*Horská bystrinka*), **Tímea Mihalidesová** (*Budíček*).

Pokračovanie na s. 8

Kristína Janigová_Na brehu_akryl,olej

Kristína Šuhajová_pre(z)vraciam sa_komb. technika

Miroslava Cabanová_Ticho čakám, kým, skončí tento cirkus_komb. Technika

Pavel Oždání_Zátišie RIA_akvarel

Salón tvorby AMFO 2021

49. ročník celoštátnej postupovej súťaže a výstavy amatérskej fotografickej tvorby.

Do regionálneho kola sa prihlásilo 8 autorov s 36 fotografiami: **Michaela Rehaneková, Mária Hrončeková, Mária Zajacová, Radovan Vojenčák, Ľubomír Činčura, Erik Kružliak, Jozef Beňovský a Marcel Mižúr.**

Odborná porota na regionálnom kole pracovala v zložení: **Mgr. Miroslav Zaťko** z Banskej Bystrice, predseda, členovia – **Róbert Ragan** z B. Bystrice a **Renata Ádamová** z NOS. Udelila nasledovné ocenenia:

Kategória: čiernobiela fotografia autori do 25 rokov

2. miesto:

Mária Hrončeková, Čas

Čestné uznanie:

Michaela Rehaneková, Babičkiné ruky

Kategória: čiernobiela fotografia autori nad 25 rokov

1.miesto:

Marcel Mižúr, Halič 2020

2.miesto:

Radovan Vojenčák, Otec I.

2.miesto:

Mária Zajacová, dyptich

Bez názvu

3.miesto:

Erik Kružliak, Dážď

Čestné uznanie:

Erik Kružliak, Šampión
Ľubomír Činčura, Prométeus 3

Kategória: farebná fotografia autori nad 25 rokov

1.miesto:

Radovan Vojenčák, Tieňoví hráči

2.miesto:

Mária Zajacová, Tanec v snehu

2.miesto:

Ľubomír Činčura, Ariadna II.

Kategória: cykly a seriály

1.miesto:

Jozef Beňovský, Rybári I.-IV.

Marcel Mizur_Halič 2020

Radovan Vojenčák_Tieňoví hráči

Jozef Beňovský_rybári_1

Ľubomír Činčura_Ariadna 2

Novohradská osвета virtuálne

Na základe opatrení ÚVZ SR bolo **zakázané usporadúvať hromadné podujatia kultúrnej** či inej podoby. V mesiaci **marec** sme uverejnili 12 aktivít na <https://www.facebook.com/novohradskaosveta>

1. 3. **Otče Náš**, duchovné skladby z repertoáru chrámového speváckeho zboru Campana z Brezničky.
3. 3. **Gajdy a gajdošská kultúra** – 1. časť, Andrej Babiar v rámci mesačného cyklu Slovenské ľudové hudobné nástroje.
5. 3. **Ľudové stravovanie – pôstne jedlá**, recept na pšenično-ražný chlieb.
8. 3. **Medzinárodný deň žien** – význam nehľadáme v kvetoch, ale v rovnocennosti.
10. 3. **Píšeme na diaľku** – Literárny klub V.L.A.S. virtuálne, tvorba autorov, hodnotenie lektorky, virtuálny hosť.
12. 3. **Kalendárne obyčaje: GREGOR**, gregorácie, obchôdzky žiakov po domoch, ktorí vyberali naturálie pre učiteľa, najmä vajčka.
18. 3. Virtuálna vernisáž – **SALÓN TVORBY**, video galéria amatérskych fotografov regiónu Novohrad a Malohont.
19. 3. **Zvyky a pranostiky na Jozefa**
21. 3. **Smrtná nedeľa – vynášanie Moreny**, typické obchôdzky s figurínou, podstatou obradu bolo symbolické vynesenie zimy z obce.
23. 3. Virtuálna výstava – **SALÓN TVORBY**, video galéria neprofesionálnych výtvarníkov regiónu Novohrad a Malohont.
26. 3. **AMFO 2021**, virtuálna výstava fotografií v rámci 49. ročníka celoštátnej postupovej súťaže a výstavy amatérskej fotografickej tvorby autorov z regiónu Novohrad a Malohont.
30. 3. **Výtvarné spektrum 2021**, 58. ročník celoštátnej postupovej súťaže a výstavy neprofesionálnej výtvarnej tvorby, virtuálna výstava.

Píšeme na diaľku

Vybrali sme z tvorby virtuálneho Literárneho klubu V.L.A.S. Píšeme na diaľku – literárne tvorivé dielne uverejňujeme každý mesiac na

www.facebook.com/novohradskaosveta

Štefánia Drastíková

Vnem

Ráno
vyskakuje
z vychodených topánok
po ulici kráča
bosá človečina
pošliapané ego
volá o pomoc
v hustej hmle
sa krčí svet
do ktorého nepatrím.

Ešte stále...

dvíhame nohy zo zeme
a dni uviaznuté v slučkách vetra
ako strieborné rybky
miznú pod hladinou.
Dýcha vo mne tma –
čierna záplata
na slovách
s rozpáranými koncami.
Otázniky, bodky...
výkričník chýba.

Svetový deň vtáctva

Prvý apríl sa zvyčajne spája so žartmi, ale v kalendári je 1. apríl Svetovým dňom vtáctva. Prvoaprílová ochranárska tradícia sa zrodila ešte v časoch rakúsko-uhorskej monarchie. Založil ju slovenský prírodovedec **Oto Herman**, ktorý sa narodil 26. 6. 1835 v Brezne, zomrel 27. 12. 1914 v Budapešti, pochovaný je v Miskolci-Alsóhámore. Herman r. 1882 založil Krajiniský zväz ochrany zvierat v Uhorsku a práve jeho zásluhou bola r. 1900 úradne ustanovená akcia pre školy – **1. apríl Deň vtákov a stromov**.

V apríli k nám zvyčajne priletí najviac sťahovavých vtákov. Ornitológovia odhadujú, že na Slovensko priletí každý rok približne 30 miliónov vtákov, z toho prevažná časť práve v tomto mesiaci. Väčšina vtákov prilieta do našich končín z Afriky, menej z Ázie.

Medzi prvými prilietajú drozdy, škovránky a cíbiky, bociany a lastovičky. Okrem týchto najznámejších poslov jari medzi sťahovavé vtáky patria aj orol kríklavý, prepelica poľná, slávik alebo kukučka, ktorá prilieta až na prelome apríla a mája.

Prvý apríl je aj začiatkom hniezdneho obdobia pre mapovateľov hniezdneho rozšírenia vtáctva. V tomto mesiaci už možno pozorovať tokajúce sluky. Začiatkom apríla by sa už mali do svojich búdok vracaať aj poslední návratilci zo zimovísk – dodok chochlatý, krakľa belasá, výrik lesný.

Pokračovanie na s. 10

K oslave tohto dňa sa môže pridať každý podľa svojich možností, zavesí vtáčiu búdku alebo zasadí stromček...

Zdroj: enviroportál

Viaceré obce okresu Lučenec sú súčasťou Chráneného vtáčieho územia Poiplie. Z Novohradu pochádzal **Ján Šalamún Petian** (30. 7. 1799 Ábelová), zakladateľ vedeckej faunistiky a ornitológie v Uhorsku, správca zoologického oddelenia Národného múzea v Budapešti. S významným svetovým zoológom K. L. Brehmom udržiaval kontakty po celý život. Prvý v Uhorsku propagoval ochranu prírody, člen korešpondent Uhorskej akadémie vied, člen vedeckej spoločnosti vo Viedni, Altenburgu, Görlitz. V prvej ročenke Prírodovedeckej spoločnosti (Temészettudományi Társulat) založenej v Pešti (1841) publikoval výsledky ornitologických výskumov z Turčianskej kotliny a okolia Banskej Bystrice. Mnohé živočíchy sú pomenované podľa neho.

Márnica v Prahe

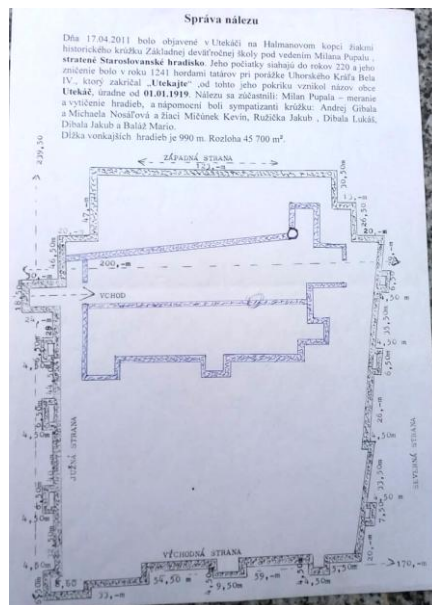
Zrubová stavba postavená v roku 1786 so zachovanými pôvodnými konštrukčnými prvkami je hodnotným dokladom ľudovej architektúry, ojedinelým svojho druhu. V roku 2000 ju Ministerstvo kultúry SR vyhlásilo za **kultúrnu pamiatku** a bola zapísaná do Ústredného zoznamu kultúrnych pamiatok SR. Jej vlastníkom je Obecný úrad Praha.

Drevená márnica sa nachádza na miestnom cintoríne. Na dverách je latinský názov: „AE DIE ICAVIT IUVANTE DEO SM: ROJKO ANO 1786 DIE I AP“ (Postavil na radosť Božiu 1. apríla 1786). Tohto roku si pripomínáme 235. výročie.

Zdroj: <https://praha-m.estranky.sk/>

Staroslovanské hradisko

Milan Pupala v minulosti viedol historický krúžok pri ZŠ Utekáč a 17. 4. 2011 objavil nad Utekáčom stratené staroslovanské hradisko, ktoré bolo zničené r. 1241 Tatármi pri porážke uhorského kráľa Bela IV. Zmeral a zakreslil ho. Nákres sa nachádzal donedávna na tabuli v ZŠ. V teréne je nálezisko v lokalite pod názvom Halmanov kopec. Rozkladá sa na ploche 45 700 štvorcových metrov. Zvyšky kamenných múrov v severnej časti sú v presných liniách a podľa neho je to dôkaz, že nie sú dielom prírody, ale človeka.

V tejto súvislosti si môžeme pripomenúť hneď dve zaujímavé výročia: **780. výročie** (12. 4. 1241) údajného „úteku“ uhorského kráľa Bela IV. po porážke pri rieke Slaná pred Tatármi, utekal cez dnešnú obec Utekáč a možno aj preto dostala takýto názov; **10. výročie** (17. 4. 2011) ako Milan Pupala objavil staroslovanské hradisko.

70. výročie úmrtia Boženy Slančíkovej -Timravy

(27. 11. 1951)

2021

Krajom Timravy

Logá a aktivity

TIMRAVA 2021

Polichniansku rodáčku si pri jej významných výročiach vždy pripomínáme. V roku 2011 to bolo v rámci cyklu aktivít **Týždeň s Timravou** pri príležitosti 60. výročia úmrtia.

Rokom Timravy sme nazvali rok 2017 pri príležitosti 150. výročia jej narodenia. Vtedy sme v Rekuse každý mesiac prezentovali zaujímavosti o spisovateľke, ale zároveň sa realizovalo mnoho spomienkových aktivít, od otvorenia projektu **Diškurujeme s Timravou** pri studničke Timrava nad Polichnom až po odborný seminár **Život a dielo B. S. Timravy** v starej radnici. Vtedy sa zrodilo aj prvé logo, ktorého autorkou bola Renata Adamová, vedúca oddelenia ZUČ NOS Lučenec.

Polichnianske drevené náhrobníky, osadené pri jej rodnom dome v Polichne, slúžili ako predloha pre ďalšie logo aktivít v tomto roku – **TIMRAVA 2021**. Autorkou je taktiež Renata Adamová.

Veľkonočné zvyky a obrady

s predstavou, že tak sa človek zbaví lišajov, vredov, bradavíc, svrabu, ale aj pieh a vyrážok. Voda mala očistný, ale i ozdravujúci charakter.

Dievčatá tomu verili a takto spievali:

*Vodička čistučka, Kristova matička,
omývaš brehy, korene, omývaj i mňa,
biedne, hriešne stvorenie*

Veľkonočnú vodu zamurovali aj do základov nového domu, aby sa jeho stavba a život v ňom vydarili. Vykropili ňou stajňu, keď sa krava otelila. Gazdiné pred východom slnka museli poumývať všetok riad a najmä nádoby na mlieko, aby kravy dobre dojili.

Na Zelený štvrtok sa prvýkrát vyhánal dobytok na pastvu a rozšírené boli obyčaje spojené s jeho magickou ochranou proti zlým silám a chorobám a na zabezpečenie prosperity: dobytok musel prekračovať žeravé uhlíky, šibali ho vrbovými prútmi, koňom do hrivy a kravám na rohy uväzovali červené stužky proti urieknutiu a podobne. V **Novohrade** na Zelený štvrtok napájali kravy čerstvou vodou, aby dobre dojili. Dobrú úrodu mala zabezpečiť príprava a konzumácia zeleninových jedál (špenát, šťavel, žihľava) a cestovín. Gazdiné museli pozametať dom ešte pred východom slnka a smeti odnieť na križovatku, aby nemali v dome blchy. V noci zo Zeleného štvrtka na Veľký piatok sa schádzali **strigy**. Ľudia predpokladali, že škodlivá činnosť stríg a strigôňov bola namierená predovšetkým proti dobytku, a preto natierali večer dvere stajní kolomažou alebo cesnakom. Aby kravám niektorá striga nepočarila, mala gazdiná urobiť venček zo šípového prútia a o polnoci mlieko cezeň precediť. Keďže zvoniť sa už nesmelo, ľudia používali rapkáče. V noci pastieri trúbením vyhánali zlých duchov z chotára. Kravám dávali chlieb s cesnakom, aby im strigy neuškodili alebo ju tri razy utreli mužskými gaťami, aby bola plodná. Sial sa mak, bôb, tekvica a uhorky, lebo sa verilo, že tak ako sú zvony zaviazané, tak sa zaviažu aj kvety rastlín. Chlapcom strihali vlasy. Rozšírené bolo nosenie mravcov na obsýpanie domov.

Na **Veľký piatok** sa mali otvárať hory, ktoré vydávali svoje poklady a nemalo sa nič požičovať, lebo požičaná vec by mohla byť začarovaná; nesmelo sa manipulovať so zemou (ryť, kopať), ani prať bielizeň. Výrobcovia textílií priadli pašiové nite, tými urobili zopár stehov, ktoré potom chránili pred zarieknutím a zlými duchmi celú rodinu. Košeľa ušitá pašiovými niťami chránila pred bleskom. Na Veľký piatok bili cepami do krtincov, aby sa krty vysťahovali.

Masť zo šunky, ktorá sa varila na **Bielu sobotu**, sa odložila na liečenie rán, natieranie volskej šije odretej jarmom alebo nôh, aby pri poľnej práci nepopukali a aby boli chránené pred uštipnutím hadom.

K **Veľkonočnému pondelku** neodmysliteľne patrilo oblievanie a šibanie, vtedy chlapci odriekali rôzne veršovanky. Šibači si korbáče pletli z čerstvo narezaných prútov vrby. Zvyk je napodobením magického úkonu rozšíreného v tradičných roľníckych spoločenstvách – bitia s použitím zeleného prútika, ktoré malo zabezpečiť znovuoobnovenie sily, rastu a zdravia.

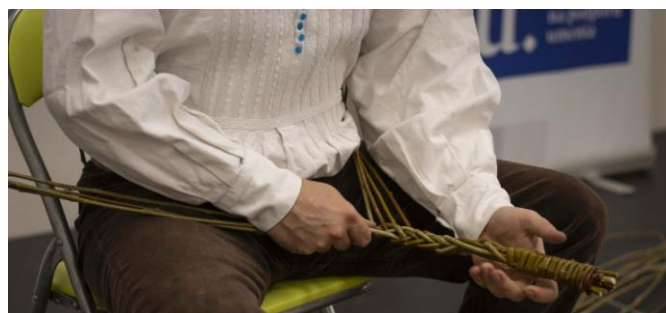
V Novohrade sa väčšinou oblievalo vodou priamo zo studne na dvore alebo z potoka. Neskôr mládenci používali aj voňavky. Oblievanie dievčat na Veľkonočný pondelok sa považovalo za očistné, plodonosné a malo im na celý rok zabezpečiť zdravie.

*Šiby, šiby, šibáky, išiel otec na raky.
Raky štípu, pichá jež, naše prúty musia tiež!*

Korbáčmi šibali najmä gazdiné, aby vrah neoprašiveli. Najprv obliali, potom šibali a odriekali aj takúto veršovanku:

*Šiby, ryby, masné ryby, kus koláča od korbáča
a vajička do košíčka.*

Zdroj: E. Horváthová: *Rok vo zvykoch nášho ľudu*, 1986
Foto: www.kotmanova.sk, Abelovský, Alberti

Veľkonočné jedlá

Ľudové obradové stravovanie na veľkonočné sviatky začínalo veľkým pôstom na **Veľký piatok**. V tento deň sa nesmelo jesť žiadne mäso a nesmel sa použiť žiaden živočíšny tuk. Preto sa v domácnostiach varili len ľahké mliečne polievky, alebo rezance s makom poliate zahriatym medom, alebo cukrovým sirupom.

Na druhý deň, t. j. na **Bielu sobotu** sa už od rána varila vo veľkom hrnci celá údená šunka. Zo šunkového vývaru sa pridaním bobkového listu, čierneho korenia, 2 – 3 strúčkov cesnaku a zátrepky pripravila kyslá polievka, do ktorej sa za varu vykleplo toľko celých vajec, koľko bolo potrebných pre celú rodinu. Táto polievka bola na obed hlavným jedlom a zajedala sa v šupke varenými a olúpanými zemiakmi.

Na **Veľkonočnú nedeľu** bola k obedu mäsová polievka, alebo zvýšená šunková polievka a plnené pečené jahňa. Vo **Veľkonočný pondelok** kvôli oblievačom sa už zavčas rána musela pripraviť šunka na tradičný kokavský spôsob. Šunka sa krájala na tenšie plátky, rozložila na mise. Na plátky šunky sa ukladali na tenko narezané kolieska cibule, na cibuľu natvrdo uvarené vajcia, tiež porezané na kolieska. To všetko sa polievalo octom rozriedeným vodou. Takto pripravenou šunkou, koláčom, hrátym v každom dome hostili oblievačov.

Zdroj: *Obzor Gemera-Malohontu*, 1/1992, P. Spišiak: *Ľudové stravovanie v kokavskom regióne*

Pestrosť a hojnosť veľkonočných pokrmov mala zabezpečiť blahobyt celej rodiny v priebehu roka. Tradičnými veľkonočnými jedlami boli **vajíčka**, ktoré sa jedli uvarené natvrdo alebo v rôznych jedlách z vajec. Prvým chodom na **Veľkonočnú nedeľu** bolo vajíčko, ktoré gazda rozdelil pre všetkých prítomných. Keď počas roka niektorého z nich mátať alebo vodil svetlonos, mal si spome-

núť, s kým to vajce jedol a zlé sily stratia nad ním moc. Ženy a dievčatá pripravovali ozdobné vajíčka – **kraslice** –, ktoré boli určené pre kúpačov a šibačov, teda oblievačov. Vajíčka varili pre oblievačov v cibulových šupách, tým sa sfarbili na hnedo-červeno.

K starej tradícii patrilo **pečenie jahňaťa** alebo **kozľaťa**. Na pôstne obdobie boli vhodné **kaše**. Varili sa z pohánky, jačmenných krúp, strukovín (bôb, cícer, fazuľa, hrach, šošovica), zemiakov, v regióne to bola známa fučka. V medzivojnovom období sa jedávala kaša z krupice – **grís**, pre deti sa dochucovala škoricou. V tradičnom vidieckom prostredí sa varili dlhé šúľance, **šoprlé**, zo zemiakov, časté boli šiflíky s dusenou kapustou. V minulosti sa počas pôstu tradične konzumovali raky, ktoré sa varili v slanej vode.

V Novohrade na **Zelený štvrtok** sa varili rezance a šúľance alebo sa varievala „štava – šoška“ z mladých zelených lístkov. Na **Bielu sobotu** bývalo studeno z údených kolienok a paprčiek. Pre Bielu sobotu bolo v Novohrade tradíciou pečenie obradového koláča z bieleho kysnutého cesta, ktorý sa volal **mrváň**, mal okrúhly tvar a symbolizoval hojnú úrodu.

Zvyky sklárov

Sklári z Novohradu a Malohontu radi využívali každé sviatky na hodenie a pitie. To sa prejavovalo aj počas Veľkej noci, **Zeleným štvrtkom** začínajúc – v tento deň musel každý muž piť alkohol **proti žabe**. Kto si nevypil, vystavoval sa „nebezpečeniu“, že v priebehu leta mu nejaká žaba „spočíta zuby“ alebo ho „osíkuje“. To potom znamenalo, že do roka zomrie.

A to bol dostatočný dôvod na pitie. Nebolo to inak ani na druhý deň – **Veľký piatok**. Niektorí ešte nestihli ani vytriezvieť a už museli piť **od hada**. Kto nepil, mohlo sa mu stať, že ho uštipne had a bude mu „amen“. Had je had, lepšie mať s ním pokoj. Každý sklár uznal, že radšej užije zaručený liek – alkohol –, ktorý ho ochráni od všetkého zlého. V prírode je veľa kadejakej hávede, aj taká jašterica by mohla človeka uštipnúť. Preto sa na **Bielu sobotu** zasa pilo **od jašterice**. Kto takto pil tri dni po sebe, mal „istotu“, že sa mu nič zlého nestane.

V dobe pandémie tieto tradičné veľkonočné sklárske zvyky pravdepodobne nezaniknú. Veď sklári s nimi vydržali dvesto rokov, a to ešte v dobrom zdraví a s humorom.

Komunita sklárov žijúca prevažne v sklárskych hutách si udržiavala svoje vlastné zvyky. Štefan Repčok ich rozdelil do troch tematických oblastí, a to podľa ročných období:

Pokračovanie na s. 13

zvyky viažuce sa na prípravu sklárskych majstrov a nakoniec tzv. ostatné. Patrili sem napr. **Krst sklárskej pece** (zapaľovala sa na Ďúra, 24. apríla), **Klepanie** (zvolávanie sklárov do práce), **Modlenie** (pred začatím práce), **Sklársky kermeš**, **Frajšprech**, **Vymetanie verštatú...**

Z archívu Ľudmily Valentíny-Romaniakovej: Sklárski majstri s rodinami na živánke, FB/Stará Kokava

Sklárske kolónie tvorili vždy jedno súdržné spoločenstvo. Dodržiavali zaužívané obyčaje a rešpektovali zásady, pomáhali si, ale kto sa nechcel podriaďiť, ľahko ho zosmiešnili. Veľmi radi sa zabávali a tento ich humor im pomáhal aj v ťažkých časoch. Skláři sa odlišovali od pôvodného obyvateľstva nielen zvykmi, ale aj bývaním, odievaním a stravovaním. Z polievok pri slávnostných príležitostiach najčastejšie varili polievku pivovú alebo vinovú. V nedeľu, za pekného letného počasia chodievali sklári radi do prírody, kde si opekali na ražni mäso, volalo sa to „živán pečean“.

Zdroj: J. Žilák – R. Kafka – Š. Repčok: Monografia Sklárne v Malohonte (2001)

Z archívu Milana Pupalu: Skláři z Utekáča na spoločnej živánke na Drahovej

Z archívu Jána Strmeňa Utekáč: Rodinná živánka sklárov z Utekáča v Suresnes pri Paríži, kde odišli za robotou v roku 1927

Zdroj fotografií:

<https://www.facebook.com/media/set/?vanity=starakokava&set=a.264813810339896>

Kraslice z Polichna

Od 19. marca do 19. apríla 2021 prebieha IV. ročník súťaže pre žiakov základných škôl a nižších stupňov osemročných gymnázií, ktorí vyzdobia aspoň jedno vajíčko starobylou technikou a tradičnou ornamentikou.

Vyhlasovateľmi súťaže sú – starosta obce Polichno a Základná škola L. Novomeského v Lučenci. Zámerom je zviditeľniť znovuobjavenú tradičnú ornamentiku zdobenia kraslíc z Polichna, ktorá siaha až do 19. storočia. Kraslice boli zdobené Annou Ambrošovou, zdokumentované etnografom Adamom Prandom v roku 1954. Zdobenie kraslíc bolo znovu oživené výskumom Emilie Mázorovej a krasličiarikami Eleonórou Cibulovou, Lýdiou Garajovou... Ornamentika predstavuje jednoduché geometrické a rastlinné motívy, ktorými ľudia vyjadrovali svoje väzby k prírode a spôsobu života. Kraslice s ornamentikou boli súčasťou jarného zvykoslovia. Boli symbolikou života a znamenali jarné prebúdzanie. Pri zdobení sa využívala technika leptania octom alebo šťavy z kyslej kapusty za pomoci drierka, zápalky a pod. Vajíčko bolo zafarbené v odvare z cibulovej šupky. Takto ozdobené vajíčko slúžilo ako osobný dar a súčasť veľkonočných sviatkov.

Súťažné kraslice je potrebné poslať do určeného termínu spolu s prihláškou na adresu ZŠ L. Novomeského, Rúbanisko II 3079, 984 03 Lučenec, Mgr. Jana Gašparovski. Za jednu školu je možné prihlásiť ľubovoľný počet kraslíc, ale každý účastník musí do súťaže doručiť minimálne jednu kraslicu. Víťazov súťaže vyberie odborná porota a vyhodnotí ich koncom apríla. Podrobnejšie informácie o podmienkach súťaže: Mgr. Jana Gašparovski, ZŠ, 047/ 4333793, zslnc@zslnc.sk alebo Pavel Kyseľ, starosta Polichna, 0905 270 436, polichno@polichno.sk.

Kraslice z Polichna sú od 18. 12. 2020 zapísané do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Vysoké ocenenie nás zaväzuje zachovať tento prvok a dostať ho aj do povedomia mladej generácie.

Mgr. Emilia Mázorová

Obyčaje na Ďúra

Ku dňu **Juraja** (24. apríl) sa viaže veľa jarných zvykov. „Na Ďúra sa zem otvára“ alebo „O Ďúri sa všetko pobúri“. Rastliny, žaby a hady idú zo zeme von. Kto videl hada, mal ho zabiť, kožu stiahnuť, usušiť a odložiť na liečenie lišajov. Kto vraj zjedol polievku z hada, mal rozumieť reči zvierat. Jazyk z hada zašitý v obleku chránil pred chorobami. Hada nájdeného v dome nezabíjali, lebo by ich stihol trest. Ak sa v Novohrade niekto z ženy podarilo chytiť do Juraja mloka, ponorila ho do mlieka čím hlbšie, aby mala vysokú smotanu. Kto vraj stretol najskôr hada, bude celý rok lenivý, ale kto jaštericu, bude šikovný.

**Jašterička mladá, ochráň ma od hada
a ja ťa ochránim od mrcha človeka.**

Kto počul pred Jurom žaby kŕkať, mal by pobozkať zem, aby ho neboleli zuby. Motýľ prinášal šťastie, preto si ho ľudia zašivali do šiat. Kto počul kukučku kukať a nemal pri sebe peniaze, celý rok mu mali chýbať. Kto našiel mravenisko, mal si s ním dobre vyutierať ruky, aby ich mal pevné a zdravé. Do tohto dňa sa nesmeli prať piestom, lebo by búrka zničila úrodu.

Zdroj: E. Horváthová: Rok vo zvykoch nášho ľudu, J. Matejčík: Lexika Novohradu

Napísali nám

100. výročie MO Matice slovenskej v Lučenci

Ver, Slovák môj!

*Slovák, Slovák, ver si ubiedený! —
biednejšieho snád' na svete není:
želiarom si v dome svojom vlastnom,
otrokom si v kraji svojom krásnom,
nemáš práva, ba ešte aj tú reč
chceli by ti vrahovia vziať preč.*

*Slovák, Slovák, ty nezúfaj preto,
veď po zime býva jar i leto,
a ty len trp, veď v tom utrpení
je zárodok voľnosti zatrpený.
A ty len ver, ver vo svojho boha —
v ňom ti spása, v ňom potecha mnohá,
a ty len ver, že udrie ešte čas,
v ňomž Hospodin oslobodí aj nás. —
Ver, Slovák môj, — viera iste spasí,
nám v ústrety idú lepšie časy.*

-Hviezdoslava, Richarda Osvalda, Matúša Dulu a Vavra Šrobára. 17. októbra 1919 výbor rozhodol aj o zakladaní miestnych odborov MS.

Čo sa dialo v matičnom hnutí v našom Lučenci? **28. apríla 1921** o 11. hodine v Dvorane mestského domu v Lučenci vzniká **Miestny odbor Matice slovenskej**. V odbore MS sa združovali evanjelickí farári, učitelia, roľníci, remeselníci, obchodníci z viac ako 12 obcí Novohradu. Na predsednícky stolec zasadol rodák z Liptovského Mikuláša, syn ctihodného pána biskupa ECAV Juraja Janoška, v tom čase zastupujúci novohradský župan, **Dr. Juraj Janoška ml.**

Miestny odbor už od začiatku svojho vzniku mal záujem vytvoriť **tradíciu augustových matičných slávností**, ako tomu bolo v jeho prvom období existencie. 25. augusta 1921 sa na spomínanej slávnosti zúčastnil aj významný slovenský politik, **predseda SES Andrej Hlinka**. MO MS už od svojho vzniku aktívne spolupracoval so spolkom žien Živena v Lučenci. Spoluorganizovali kultúrne večierky v divadle Apollo s vystúpením spevokolu z Turčianskeho sv. Martina i na budovaní lučenskej mestskej knižnice.

V nasledujúcom roku sa MO zameriaval na prednáškovú činnosť o významných výročiach a osobnostiach – napr. o J. A. Komenskom, M. M. Hodžovi. K aktívnym členom MO MS patrili **Dr. Ľudovít Bazovský, Oľga Kordošová, Jozef Schwamberger**.

Týmito veršami sa nám prihovára slovenský básnik Koloman Banšell, rodák z Točnice, ktorý v čase vzniku MS v 19. storočí navštevoval prvé slovenské gymnázium v Revúcej. Banšellova báseň je skutočne nadčasová. Aj keď postavenie Slovákov v 19. storočí, najmä v druhej polovici, bolo mimoriadne náročné a kruté, lepšie časy pre Slovákov svitli začiatkom 20. storočia. Vznik Československej republiky umožnil utláčanému slovenskému národu rozvíjať slovenskú národnú kultúru v materinskom jazyku. Konečne sa slovenské deti nemuseli báť prehovoriť rečou svojich matiek, nemuseli sa obávať, že ich za materinskú reč niekto požaluje, za čo príde na rad nepríjemná trstenica alebo nosenie hanlivého pomenovania na ich útlom detskom chrbátiku.

V Národných novinách 3. januára 1919 sa môžeme dočítať: **Novoročný dar národu – Slovenská Matica**: Po slávnostnej závierke starého roka svitnul krásny nový rok. Jeho prvý deň priniesol národu slovenskému vzácny dar, ktorý sme pred 44 rokmi bôľne oplakali a od vtedy úpenlive túžili za ním: Slovenskú maticu. Dar prišiel nečakane ako milé novoročné prekvapenie.

A tak sa začal proces obnovy MS. Z jej pôvodných členov sa čoskoro stretla skupina 33 matičiarov, ktorí ustanovili prípravný výbor na obnovenie MS. Za prítomnosti asi 6000 ľudí a ďalších hostí, medzi ktorými boli ministri československej vlády, poslanci Národného zhromaždenia, zástupcovia pražskej univerzity a ďalších inštitúcií schválili Stanovy MS a za predsedov zvolili Pavla Országha-

V roku 1923 po odchode Juraja Janoška z Lučenca bol na valnom zhromaždení zvolený za predsedu **Koloman Pet'ko**, okresný náčelník. Tajomníkom sa stal profesor **Ján Bienik**, evanjelický farár, cirkevný historik, publicista. Už 19. januára 1923 zorganizovali večierok, na ktorom divadelný odbor MSD (pod vedením Dariny Viestovej, neskoršie riaditeľky meštianskej školy) inscenoval veselohru J. G. Tajovského **Ženský zákon**. Pri príležitosti osláv 60. výročia založenia MS v Martine zorganizoval MO MS v Lučenci slávnostný večierok, na ktorom mal príhovor Dr. Ľudovít Bazovský. Okrem iného zdôraznil veľký význam Matice slovenskej pre národný život všetkých Slovákov.

V máji 1923 navštívil Lučenec Scotus Viator (známy aj ako Setin Watson), priateľ Slovákov, ich zástanca na medzinárodných fórach. Na jeho počesť MO MS zorganizoval posedenie.

V nasledujúcom roku 17. januára na valnom zhromaždení MO sa stáva predsedom **Dr. Gustáv Voda**, mešťanosta, lekárnik. Za podpredsedu je zvolený pán Margóč, za tajomníka František Vnuk.

Z významnejších podujatí spomeňme oslavy **100. výročia narodenia G. K. Zechentera-Laskomerského**, pietnu spomienku na **5. výročie tragickej smrti M. R. Štefánika** (zhromaždenie sa uskutočnilo na dnešnom Námestí republiky/vtedy Wilsonovo námestie/a slávnostný prejav mal plukovník generálneho štábu Karol Heřman).

V roku 1925 navštívil Lučenec opäť Andrej Hlinka, ktorý 27. septembra vystúpil s prejavom na dnešnom Kubínyho námestí.

19. júna 1927 bol v parku odhalený pamätník padlých v roku 1919 v boji proti bolševizmu s nápisom **Padlým u Lučenca 1919**, ktorý bol postavený nákladom lučenskej vojenskej posádky. Prvá pietna slávnosť pri tomto pomníku sa konala **27. októbra 1927**. Zúčastnili sa jej okrem občanov Lučenca aj krojované skupiny z okolitých obcí Novohradu.

Oslavy **60. narodenín B. S. Timravy** sa konali 9. októbra 1927. So slávnostným príhovorom vystúpil správca MS, spisovateľ a redaktor, univerzitný profesor **Jozef Škultéty**, ktorý navštívil spisovateľku v Ábelovej.

Mgr. Ľudmila Lacová, predsedníčka MO MS Lučenec

Pokračovanie v budúcom čísle

JAZYKOVÉ OKIENKO

Júliusa Lomenčíka

Máľinské nárečie

– „exkluzívny typ“ novohradských nárečí

Základ hornoipeľského nárečia, do ktorého sa zaraďuje aj máľinské nárečie, je jednoznačne stredoslovenský a počas dejinného vývinu ho ovplyvňovali niektoré faktory, napr. tesný kontakt s maďarskými (palóckymi) nárečiami. Z jazykovej stránky na bežnú reč Máľinčanov mala vplyv aj čeština kralickej Biblie a Tranoscia. V miestnom nárečí sa dobre udomácnili niektoré biblicizmy, napr. *ňítrnosti*, *mající*, *dúverňe*, *zretedľne*, *d'elacíden*, *vislišána* (*žados*), *zdejší* a i. Na vývin nárečia vplývala aj tzv. valašská kolonizácia – vplyvom nej v tejto oblasti registrujeme slová neslovanského pôvodu, najmä rumunského: meryzati [*merizati* – prežúvať (napr. o statku)], kulastra [*kulastra* – jedlo z mledziva; *mledzivo* – prvé mlieko po otelení], podišár [*podišár* – polica, na ktorú sa kladie syr], carek [*cárok* – 1. ohradené miesto v komore na zemiaky; 2. oddelené miesto pre teľce alebo prasce]. Značný vplyv na nárečovú slovnú zásobu mali maďarizmy, napr.: *bičok* [bicska] – otvárací nožík, vreckový nožík; *báči*, *báťa* [bácsi, bátya] – starší muž, ale nie z rodiny; *čapáš* [csapás] – poľná cesta pre statok; *padláš* [padlás] – pôjd, priestor medzi strechou a povalou a i. V nárečí sú prítomné aj germanizmy, ktoré prenikali s nemeckou kolonizáciou banských miest na stredné Slovensko, odkiaľ sa šírili aj do južných oblastí. Ich prevažnú časť tvorí terminologická slovná zásoba, prispôbená hláskoslovnej štruktúre nárečia, napr. *colštok* (Zollstock) – stolársky meter, *frušťik* (Frühstück) – raňajky, *zaft* (Saft) – ovocná šťava a i. Germánsky vplyv v Máľinci je v používaní *ro-* alebo jeho variant: *ró-*, *ruo-*, *rua-*: *ruost'*, *roštnút'*, *roštien*, *rošporok*, *rošparok*.

K poznaniu nárečia výrazným spôsobom napomohli zistenia od rozhrania 18. a 19. storočia. Už generácia Jána Kollára a Pavla Jozefa Šafárika charakterizovala slovenské nárečia, medzi nimi aj novohradské. Koncom 19. storočia na základe dovtedy uverejneného nárečového materiálu vypracoval vedecký opis hláskoslovnia, čiastočne i tvaroslovnia český jazykovedec František Pastnek. V južných slovenských župách (Tekov, Hont a Novohrad) sa pravdepodobne po prvýkrát opísali charakteristické znaky ipeľského nárečia. Bolo to zásluhou Martina Morháča, ktorý do ankety poslal krátku nárečovú štúdiu *Príspevky k hornonovohradskému dialektu*. Vysvetlil jednotlivé zákonitosti nárečia oproti vtedajšej podobe spisovnej slovenčiny. Na tento výskum nadviazal po r. 1918 ďalší český jazykovedec Václav Vážný, ktorý venoval pozornosť aj ipeľskému nárečiu prostredníctvom dotazníkov vyplnených z jednotlivých obcí – výsledok z Máľince publikoval v *Slovenských pohľadoch* (roč. 38, 1922, s. 3). Inak dosť presne vymedzil územie a nazval ho prvý raz *ipeľským*, a stručne charakterizoval jeho hlavné znaky. V druhej polovici 20. storočia novohradským nárečiam venoval pozornosť jazykovedec Eugen Jóna. Na Jónovu charakteristiku ipeľského nárečia nadviazal Ján Matejčík, ktorý vo vnútri horného

Novohradu uviedol určité diferencie, podľa ktorých sa ustálili dve väčšie nárečové skupiny: 1. severná a južná.

V severnej považuje *máľinské nárečie* za exkluzívne – má síce základné znaky hornoipeľského nárečia, no zároveň sú preň príznačné niektoré slovné a hláskoslovné osobitosti. Zo slovnej zásoby sú špecifické slová: *trpó* – teraz, *borcoš* – zemiaková baba ap. Nápadné je oproti iným lokalitám kvantitou: *táňer*, *velé*, *děž*, *tášeu*, *táncovau* z *našéu* *Véró* ap. V písanej podobe je typická hláskoslovná zmena *y > e* po tvrdých a obojakých spoluhláskach *k*, *g*, *ch*, *h*. Po uvedených spoluhláskach sa *e* vyslovuje tam, kde v spisovnom jazyku sa píše *y*: a) v slovách typu *reba* – ryba, *beť* – byť, *meš* – myš; v častici podmienovacieho pôvodu *be* – by; rovnako v príslovkách typu: *tode* – vtedy, *volakode* – volakedy atď.; tá istá situácia je v niektorých osobných zámenách: *te* – ty, *me* – my. b) v pádových koncovkách podstatných mien, a to v 2. páde jednotného čísla vzoru žena: *od žene* – od ženy, *z rebe* – z ryby; v dôsledku tzv. palatalizácie (historická zmena *k*, *g*, *ch* na *č*, *ž*, *š/s*) sa vyrovnali ženské podstatné mená vzoru žena so vzorom ulica: *ruke* (ako ulice) – ruky, *haluške* – halušky, *miske* – misky (*haluške na miski*); to isté platí aj o mužských podstatných menách neživotných, ktoré prešli od vzoru dub k vzoru stroj: *buke* (ako stroje) – buky, *dube* – duby, *vrche* – vrchy atď.

V prídavných menách mužského rodu po predchádzajúcej dĺžke sa tu tiež vyslovuje *e*: *múdre človek* – múdry človek, *slávne muž* – slávny muž, tak isto v ostatných pádoch: *múdreho*, *múdre mu*, *s múdren*. V prvom páde množného čísla je tu stav ako v spisovnom jazyku: *múdri* (*ľiděi*) – múdri ľudia, ale v ostatných pádoch je opäť táto hláskoslovná zmena: *od múdrech lidí*, *múdre lidon*, *s múdre mi/a lidmi*. V tvaroch s predponou *vi-* k zmene *y* na *e* nedochádza (*vichodí*, *vidíš*).

Pokračovanie v budúcom čísle

Ukážka nárečia z máľinskej svadby:

Odobierka *mladuchy* (dievča v deň svadby) pred odchodom na sobáš. Slova sa ujal oddavač: *Milá céra a rodičei! Dnešnei den pódeš k svätému sobášu. Buďeš presaďena skrze kazateľa, abe si sa pridrževala svojho manžela. Ako dobrei zahradník presaďza svoje štepe, tag aj te buďeš presaďena do druhej zahrade k svojmu manželovi. Tag nakti Boh pomáha šťastne prikočiti k svätému sobášu.*

Mladucha na to povedala: *Jej na tmavé cestě postavěna stojín, řevén, či si dobre a či zle vivilín. Rodičovej moji, radí be stě veděti, čo sa staňe so mnó, řebo je to řetko zakřeto predo mnó. Tag mi odpustiťe moje panenské krechkořti, řebo si mán pret sebă zveřti svoje manželské povinností. Jej ván kcen řetkín so srca otpustiťi, abeh mohla řšťastřive k sobášu pristúpiťi.*

Použitá literatúra:

LOMENČÍK, Július. Máľinská svadba.

In: *Kultúra slova*, roč. 32, 1998, č. 2, s. 92 – 97.

MATEJČÍK, Ján. *Slovník východonovohradského nářečia*.

Banská Bystrica: Pedagogická fakulta, 1972.

MATEJČÍK, Ján. *Lexika Novohradu. Vecný slovník*.

Martin: Osveta, 1975.

MORHÁČ, Martin. *Príspevky k hornonovohradskému dialektu*.

Literárny archív Slovenskej národnej knižnice Martin, sign. C 997.

KAM ZA KULTÚROU

BBSK – Novohradské osvetové stredisko

Na základe opatrení ÚVZ SR bolo **zakázané usporadúvať hromadné podujatia kultúrnej či inej podoby.**

Preto sme sa opäť zamerali na virtuálny priestor. Sledujte nás na www.noslcl.sk, https://www.facebook.com/novohrad_skaosveta

1. 4. **Svetový deň vtáctva**, multimediálna prezentácia, aktivita na FB

1.– 5. 4. **Veľkonočné zvyky a jedlá: Šopre s makom**, fotorecept

Pletenie veľkonočného korbáča – Andrej Babiar, online

Paškrtnej sluha, čo by iba rezance jedol, rozpráva: Juraj Matiaš

7. 4. **Jarná pochutina z prírody: Cesnak medvedí**, text, foto a video

9. 4. **Regionálna súťaž moderného tanca**, videonahrávka

12. 4. **Píšeme na diaľku** – Literárny klub V.L.A.S. virtuálne – tvorba autorov, hodnotenie lektorky, virtuálny hosť, aktivita na FB

14. 4. **Jarná pochutina z prírody: Smrže**, text, foto

16. 4. **REKUS** (apríl 2021)

20. 4. **Digitalizujeme: 50 rokov Divadelného súboru TIMRAVA**

21. 4. **Stretnutie s dirigentmi** – metodické stretnutie formou webináru s dirigentmi speváckych zborov v regióne Novohrad

24. 4. **Kalendárne obyčaje: JURAJ**, text a foto, aktivita na FB

26. 4. **Miešaný spevácky zbor Ozvena**, online vystúpenie

28. 4. **Stretnutie s divadelníkmi** – metodické stretnutie formou webináru s divadelníkmi z regiónu Novohrad

30. 4. **Márnica v Prahe**, prezentácia kultúrnej pamiatky, aktivita na FB.

BBSK – Novohradská knižnica Lučenec

Všetky podujatia sa budú konať on-line, prostredníctvom sociálnych sietí o 10.00 hod.

1.– 30. 4. **Pokoj vo farbách** – prezentácia výstavy (Facebook a Instagram) obrazov amatérskej umelkyne Márie Habajovej.

1. 4. **Tvoríme s Maťkou na Veľkú noc**, tvorivé dielničky – zajačik (FB a Instagram).

6. 4. **Hádanky z lesa**, z knihy Ondreja Nagaja, on-line.

7. 4. **Z každého rožka troška** – čítanie s Jánom Uličianskym.

8. a 15. 4. **Výročia osobností**, prehľad výročí osobností Novohradu.

9., 23. a 30. 4. **Čítanie na víkend**

12. 4. **Prechádzka prírodou s knihou**, on-line.

13. 4. **Listujeme v dobovej tlači Lučenca**, Jozef Puntigán, naživo v maďarskom jazyku.

14. 4. **Apríl – príbehy z lesa**

16. 4. **Apríl mesiac lesov** – ponuka kníh z fondu Novohradskej knižnice na tému prírody, lesa.

19. 4. **Rozprávky nielen na dobrú noc**, Štefan Csák, čítanie v maďarskom jazyku.

20. 4. **Dramatizácia povestí.**

21. 4. **Vytvoríme si knihy o lese**, budeme recyklovať staré knihy a noviny a vytvoríme z nich niečo „nové“.

22. 4. **Deň Zeme**, prezentácia.

26. 4. **Prevencia drogových a iných závislostí** – nielen s Danielom Hevierom.

27. 4. **Čítame zo Slniečka, Fífika a Zvončeka.**

28. 4. **Láska, dráma aj nenávisť v historických románoch pre ženy**, on-line.

29. 4. **Pod'ite s nami do knižnice.**

BBSK – Novohradské múzeum a galéria Lučenec

Výber z aktivít a podujatí:

Čaro kraslíc – výstava súkromnej zbierky Tünde Benko,

Obrady jarného cyklu, soboty o 15.00 hod., podcasty na anchor.fm/nmgclc alebo na Spotify,

15. 4. **Zo zákulisia NMG II – záhrada**, online o 17.00 hod., miesto: Google Meet - NMG v spolupráci s OZ Podnikavci, OZ Young Folks,

22. 4. **Dom múz** o 14.00 hod., prezentácia na FB,

Do 30. 4. **Predlžujeme výstavu „65“.**

Do pozornosti naše online aktivity: Youtube kanál:

<https://www.youtube.com/channel/UCNbzZdXqfqqjYw20ciQA>

Anchor podcasty: <https://anchor.fm/nmgclc> Medium:

<https://medium.com/@novohradskemuseummagaleria>